

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih
teljskih in kate-

krščanskih uči-
hetskikh društev.

Bogu srce
Mladini moč
Domovini zvestobo

Štev. 3.
Leto XVI.

Natisnila Katoliška tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

Solski vrt. (J. Grad)	49
Kdo bo vpeljal ljudsko petje v cerkvi? (A. Čadež)	52
Disciplina v šoli. (J. Mikš)	53
Biblične zgodbe in IX. člen apostolske vere. (J. Kramar)	56
Razvoj oskrbe slaboumnih. (Anica Lebar)	59
Vdahni katezezi posvečenje. (A. Č.)	61
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	63
Katehetske beležke	63
Zgledi, porabni pri katezezi	64
Vzgoja	67
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	68
Raznoterosti	69
Slovstvo in glasba	72

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. **Celoletna naročnina 4 krone.** (Naročnina in članarina za »Slovensko zvezo« 5 K; naročnina in članarina za Društvo slovenskih katehetov 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema:
Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: **A. Čadež**, katehet v Ljubljani; **Fr. Jaklič**, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren **Ivan Rakovec.**

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskikh društev.

Last „Slovenske zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XVI.

V Ljubljani, 15. marca 1915.

Štev. 3.

Šolski vrt.

J. Grad.

Šolski vrt — ti kraj veselja in tihe sreče! Kako ljub si mi, ko se po trudapolnem pouku zatečem v tvoje zavetje, da si osvežim duha, da se naužijem krepilnega zraka, da se razveseli moje oko na pisanem, dehtečem cvetju in moje uho na prijetnem šumenju čebelic! Pozdravljen šolski vrt, ki mi odganjaš mučne, vsakdanje skrbi, ki mi dvigaš zdvajajočo dušo iz doline solzâ, trpljenja in bridkosti v nebeške višave! Pristrčno pozdravljen!

Kako drag si mi šolski vrt v jutranjih urah, ko te napaja z bisernimi kapljicami jutranja rosa! Krasne misli, ki mi jih budiš, prinašam mladini, ki ravnokar vre v šolo. V duši se mi zbudi poezija o domači grudi — pesem o rodni zemlji!

In kako lep si šolski vrt zvečer, ko ljubo solnce pošilja zadnje žarke nate, kakor bi se ne moglo posloviti od pestrega cvetja, od šumljajočih čebel, od sočnega sadja! Upokoji se razburkano srce v prsih, roke pa primejo za delo. In zazdi se mi, da sem v daljni gorenjski vasi, tam ob bistri Savi, kjer sem nekoč kot deček pomagal skrbnemu očetu pri poljskem delu. In ob teh mislih se me loti veselje do kmetiškega dela — do dela na šolskem vrtu.

Rad te imam, moj vrtec, v jeseni, ko zaspíš tudi ti z materjo naravo zimsko spanje — krasu in cvetja obran; saj mi zbujaš spomine na nekdanje dni; a še rajši te imam v poletju, ko si odet v cvetje in zelenje, pa izvabljaš iz srca upanje — nade! Take in enake misli so mi napolnjevale srce, ko sem razmišljal o veliki važnosti šolskih vrtov.

Prepotrebna so učila pri pouku. Da, tako so nujna, da bi bil brez njih pouk prazen, suhoparen in neuspešen. Tudi šolski vrt lahko pre-mnogokrat uporabimo kot učilo pri tem ali onem predmetu. Zlasti pa nam je pri kmetijskem pouku neobhodno potreben. V novejšem času se posveča zlasti kmetijstvu večja pozornost in geslo našega časa bodi: »Za otroka in kmeta!«

Naša dežela je dežela poljedelcev in vendar, kako malo strokovnih učiteljev ima! Česa pa je treba našemu kmetovalcu, da se dvigne na oni višek, da bo lahko tekmoval s sosedi kultiviranih deželâ? Strokovne izobrazbe potrebuje. Usposobiti ga je treba, da kmetuje napredno, da

pozna pota, ki vodijo do boljšega izkoriščanja zemlje. Kje pa naj dobi kmetovalec strokovno izobrazbo? Glavni faktor, ki pride tu resno v poštev, je šola, saj je v vednem stiku s kmetom in zato je tudi uprav šola poklicana, da mu poda navodila za napredno, dobičkonosno izkoriščanje zemlje.

Seveda, tudi pouk v ljudski šoli mora napredovati ter ustrezati potrebam časa. Ni še dolgo tega, ko so se zadovoljevali s sposobnostjo branja, pisanja in računanja. Čas pa je zahteval napredka v zasledovanju iznajdb. Pojavila se je potreba intenzivnega pouka realij; posledica je bila zahteva po delovni šoli. In kje si moremo misliti idealnejše uresničenje delovne šole s praktično vrednostjo, kot je kmetijska stroka, ki nas vodi v koncentričnih krogih v vse predmete realij? Najbolj praktično učilo za kmetijstvo je gotovo šolski vrt. Ako pa hočemo šolski vrt uporabljati kot učilo, moramo skrbeti, da bo res v vsakem oziru vzoren. Biti mora najlepši v okolici in najbolj praktično urejen, da bo vplival vzgojno na mladino in odrasle. Povsod tam, kjer deluje vesten učitelj-sadjar, vidimo pri ljudeh dobro urejene vrtove, vidimo ljubezen, ki jo goji ljudstvo do učitelja. Šolski vrt bodi tedaj vzor vrta. Naj podam o tem nekaj misli!

Da bo mogoče učitelju vzdrževati šolski vrt vedno v vzornem stanju in da bo mogel razvijati na njem vse svoje vrtnarske zmožnosti, mora biti primerno obsežen. Najprimernejša velikost šolskega vrta je 10—20 arov. Važna je tudi oblika šolskega vrta. Pokrajinski slog je bil nekaj zelo vpoštevani in je res tudi lep, toda praktičen ni, ker ima učitelj že s samimi poti dela celo leto. Načelo učitelja-vrtnarja bodi: Pota odpraviti ter se zadovoljiti z najnujnejšimi; zato naj se odmeri pri šolskih vrtovih vedno le praktična pravokotna oblika. Kakšna naj bo razdelitev šolskega vrta? Tu veljaj pravilo: Polovica vrta bodi drevesnica, druga polovica pa sadovnjak. Ako razdelimo potem drevesnico na desetletni turnus, kar je najbolj priporočljivo, imamo dovolj prostora tudi za zelenjad itd. Cvetlice pa naj se itak gojé le na rabati.

Tudi zunanja oprema se ne sme zanemariti. Šolski vrt mora biti ograjen; pri tem pa ne smemo pozabiti, da je šolski vrt javna naprava, ki mora biti odprta ljudstvu, če hočemo, da bo vplivala vzgojno. Zato ne skrivajmo šolskih vrtov s tem, da jih obkolimo z živo mejo ali visokim obzidjem. Mreža, primerno visoka, je napripravnejša.

Pota, kolikor jih je, naj bodo 1-60 m do 2 m široka. Najžalostnejši je pogled na šolski vrt, ki ima pota porastena s travo in plevelom. Obrobek — najboljši betonast — pri gredicah tudi mora biti. Manj priporočljiv je živ obrobek, n. pr. iz ruše, ker ga je treba vedno sekati in striči, drugače pa lep ni. Na šolskem vrtu mora biti pa vse lepo, vse lično, če hočemo ljudem pokazati kaj vzornega. Nujno je želeti ob šolskem vrtu gnojno gredo, saj je tudi ta naprava poučna za mladino. In čebelnjak! Kako bi ga pogrešali, če bi ga ne bilo, saj je čebelarstvo najidealnejša, da poetična panoga kmetijstva. Žal, da so učitelji-čebelarji tako redki! Kompostna

jama, vodnjak itd. so stvari, ki se nanje ne sme pozabiti pri razdelitvi šolskega vrta.

Razdeljen je šolski vrt, in sedaj — obdelajmo ga!

Uredimo najprej sadovnjak, oziroma matičnjak! Zemljo za sadovnjak najprej rigolamo in zakoličimo. To je važno. Naše ljudstvo sadovnjake ponajveč napačno zasaja. Vse je prečesto po kmetiških vrtovih. Pokažimo v šolskem sadovnjaku, kakšna razdalja mora biti med drevesi; zato je pa potrebno, da prostor, ki ga bomo zasadili s stalnimi drevesi, zakoličimo.

V sadovnjak sadimo visokodebelna in nizka drevesa. Če so visokodebelna drevesa j a b l a n e, naj bodo pritlična hruške in obratno. Važna je tudi izbira sadnih vrst. Če se ozremo po naših sadovnjakih, vidimo skoro povsod isto napako: Kolikor dreves, toliko sadnih vrst! Ali je to napredno, dobičkonosno sadjarstvo, ako pridela kmet v svojem sadovnjaku kakih 20—30 vrst jabolk? Zato pa v šolski vrt malo vrst, a tiste dobre in kraju najprimernejše.

Sadovnjak naj zasadi mladina sama. Nekako svečano naj se to zgodi. Kako težko bodo potem otroci pričakovali, da drevesa ozelené; kako bodo ugibali, katero bo prej cvetelo, katero prej rodilo itd.! Z mladino vred bodo rastle drevesa in ko se bodo prikazali prvi sadovi, naj se jih razveseli najprej mladina, saj bo tudi v srcu otrok v tem času dozorel učiteljev trud: zbudilo se jim bo zanimanje in ljubezen do sadjarstva.

Sadovnjak naj bo tudi nadalje vestno obdelan; nikakor ni potrebno, da bi bil takoj izpočetka s travo porasten. Prideljuje se na njem lahko zelenjad, dokler ves sadovnjak ni zarasten s sadnim drevjem. Takrat se napravijo okoli dreves drevesni kolobarji. Prepotrebno je tudi gnojenje sadovnjaka, da drevje bujno raste in da dobimo vsako leto dovolj cepičev, ki jih razdelimo med sadjarje. Vsako drevo in drevesce naj ima tudi etiketo. Najmučnejše je za učitelja, če ne vé, kaj ima na vrtu.

Velikega pomena je, da gojimo na šolskem vrtu s a d n o d r e v j e. Otrok naj vidi, kako se sadi, kako drevo raste, kako se razvijata cvet in sad. Kdo mu bo to lepše, idealnejše razložil in pojasnil kot učitelj? Kdo mu bo lažje vcepil v mlado srce ljubezen do sadjarstva — te važne panoge kmetijstva — kot učitelj? In koliko se lahko kmetovalci nauče v šolskem sadovnjaku! Tu je vse lepo urejeno, tu rasto kraju primerne vrste, tu je vse jasno in očitno pred njihovimi očmi. Pa pristopi še vneti učitelj sadjar in pojasnjuje, prepričuje, uči in svetuje, nareže cepičev in jih razdeli med sadjerejce; gre na njihove vrtove, cepi in precepi slabe sadne vrste itd. Precepljenje večine naših sadnih vrst je prvo in najpotrebnejše delo, če hočemo postati pravi sadjarji.

Neprecenljiva je korist sadovnjaka za celo okolišče, ako ga vodi vrt in vešč učitelj-sadjar!

(Dalje.)

Kdo bo vpeljal ljudsko petje v cerkvi?

A. Čadež.

O potrebi in koristi složnega in vzajemnega delovanja, ki je predpogoj lepih vzgojnih uspehov, je prepričan najbolj tisti, ki te edinosti pogreša. Srečna občina, kjer učiteljstvo in duhovniki takorekoč tekmujejo v bratski slogi za dušni in telesni blagor občanov! To soglasje in skupno delovanje naj bi se pojavljalo tudi v prizadevanju za vpeljavo ljudskega petja po naših cerkvah. Cerkvenci, zlasti pa glasbeniki so se z vsilo oprijeli misli, da treba v cerkvi pritegniti vse vernike k pevski molitvi po geslu: »Bis orat, qui bene cantat — lepo petje je dvakratna molitev.« Cerkveno petje je povečini v tesni zvezi z učiteljstvom, saj je marsikje učitelj obenem tudi vodja cerkvenega pevskega zbora. Pa četudi ne; resnica je pa le, da so dobili dobri cerkveni pevci in pevke prvi pouk in navdušenje za lepo petje večinoma v šoli. Da bi vpeljava ljudskega petja v cerkvi bila neprecenljive vrednosti v dušnopastirskem oziru sploh in še posebej koristna za vernike, ker bi se na ta način bolj živo in bolj dejansko udeleževali službe božje, to dokazovati je nepotrebno. Odveč bi tudi bilo, če bi hoteli kóga prepričevati, da se ljudsko petje v cerkvi ne bo vpeljalo, če ne bo sodelovala šola. Duhovnik je seveda v prvi vrsti poklican, da uči vernike ne le moliti, marveč tudi svete pesmi peti. Toda duhovniki so večinoma preobloženi z delom, mnogim pa manjka pevske izobrazbe, zlasti če nimajo tega daru. Idealno bi pač bilo, ako bi vsi kandidati duhovskega stanu bili obenem pevsko nadarjeni; toda ta želja se ne bo nikdar uresničila. Pevovodja cerkvenega zbora, ki ni učitelj, bo uril in vežbal svoj zbor za umetno petje, a z mislijo za skupno cerkveno petje ne bo prodril, če bi imel tudi zmisel za to, ker mu manjka podlage: podlaga je pa v mladini, v šolskih otrocih. Kjer je učitelj obenem pevovodja cerkvenega zbora, zraven pa vnet za ljudsko petje v cerkvi, bi se z lahkoto prodrlo s to lepo idejo, ki ima točasno med nami še mnogo protivnikov. Duhovnik naj navdušuje, svetuje, pomaža; brez njegove agilnosti bi vsa stvar padla v vodo. Ako pa ljudstvo opazi, da tudi učitelj soglašja z dušnim pastirjem, bi se vsa kritika kmalu okrhala.

V učiteljskih krogih se je uprav v zadnjem letu pojavilo novo gibanje za ohranitev in varstvo domačije, lepih domačih šeg in navad, pa tudi za ohranitev ljudskih pesmi. Ali ne bi se moglo s tem gibanjem strniti tudi stremljenje po skupnem ljudskem petju v cerkvi? Saj bi se tako le obnovila stara, častitljiva in koristna navada naših prednikov. Pomen, važnost in veljava skupnega petja v cerkvi bi v otrocih le rastla, ako bi se zanj zavzemala zajedno učitelj in duhovnik.

Najprej torej otroci! »Iz ust otrok in dojenčev si hoče Gospod pripraviti hvalo.« Ako se bodo otroci sprijaznili s petjem v cerkvi, je storjen na ta način prvi korak. Nadaljnje delo ne bo več tako težko. Stopiti nato takoj pred odrasle z zahtevo skupnega petja — morda ne bi bilo še svetovati. Posredujejo naj še poprej Marijine kongregacije in

razna društva. Od šolskih otrok se odrasli nič kaj radi ne uče; pomagajo naj družbe in društva.

Glavna težava pri uvedbi ljudskega petja v cerkvi bodo pesmi same. Izbera osobito izpočetka ne bo lahka. Tu bo treba vsestranskega sveta izkušenih, a tudi pedagoško izobraženih glasbenikov. Glasovni obseg pesmi ne sme biti preobširen; tudi višje lege morajo biti take, da jih večina vernikov obvlada z lehkoto in brez napetega vpitja. Jasna, lepa, srčna in iskrena enotnost v pesnitvi in glasbi, krepko, jedrnato besedilo, globoko čuvstvovanje: to in še marsikaj se bo zahtevalo za pesmi, ki bodo sprejete v bodočo cerkveno pesmarico.

Sicer pa: Skupno na delo!

Disciplina v šoli.¹

J. Mikš.

Šola brez discipline je mlin brez vode.
Komenij.

Šola brez discipline je mlin brez vode. — Ta Komenijev rek opravičuje našo namero, da govorimo o disciplini, ne kakor bi ne bili o potrebi discipline v šoli prepričani, marveč da tem marljivejše iščemo pripomočkov, ki ž njimi tudi pri verouku vzdržujemo disciplino.

a) Pomen discipline v šoli.

Disciplina zahteva, da so otroci mirni, poslušni pri pouku; da pazijo na red in snago pri knjigah, zvezkih itd.; da prihajajo snažni, umiti in o pravem času v šolo; da skrbno izdelujejo domače naloge; da so med seboj prijatelji, proti učitelju pa spoštljivi in vdani, da se ga ne samo boje, ampak ga tudi ljubijo.

Če tega ni, potem je šola gotovo slaba in niti od daleč ne more dosežati učnega smotra.

Šola ima biti ne samo učilnica, ampak tudi vzgojilnica, in vzgoja mora obsegati vsi tri dušne moči: um, voljo in srce.

Um . . . Ali je mogoč kak umstven napredek v šoli, če ni discipline? Brez reda tudi najboljša metoda nič ne pomaga, z dobro disciplino pa mora tudi manj nadarjen učitelj doseči povoljne uspehe. Kjer otroci v šoli počnó, kar hočejo, tam mladina svoje talente v resnici zakoplje; še celo nadarjeni učenci postanejo vnemarni in leni. In ako velja to splošno za vse predmete, velja še posebno za krščanski nauk, kajti tu mora otrok še bolj sodelovati, nego pri drugih predmetih. Če ni sodelovanja s katehetom, je vsak uspeh izključen.

¹ Tekom zadnjih let smo priobčili v našem listu dve razpravi, eno daljšo in eno krajšo, o šolski disciplini. Ako smo sprejeli o tem vprašanju, ki mora zanimati učiteljstvo in katehete, zopet nov referat, smo storili to radi vsestranske temeljitosti in točnosti, ki jo je pokazal referent v tem sestavku, in radi tega, ker nudi marsikaj novega, tako da bi bilo le v škodo, če bi ga prikrili javnosti. (Op. ured.)

Volja. — Sedanji čas se tolikokrat poudarja vzgoja volje, in to po pravici, saj izobrazba volje in srca je pravzaprav bistvo vse vzgoje. In kje se volja boljše in vztrajnejše uri, nego v dobro disciplinirani šoli? Pri miru sedeti po cele ure, pazno poslušati, poskušati in ponavljati, da bo črka prav narejena, izdelavati naloge, učiti se za šolo, ko bi paglavček najraje vrgel knjigo v kot, — to je v resnici velik post, občutno zatajevanje za nemirno, razposajeno dete. Priznati moramo: šolar mora veliko trpeti... Če novejši pedagogi (primeri dr. Foerster, »Charakter und Schule«) tako resno terjajo: šola vzgouj značajnost otroško — je taka zahteva seveda upravičena, saj otroka čaka bridko, trdo življenje; pa značaj otrokov se kuje edinole na naklu stroge šolske discipline.

Srce... Ali je mar vzgoja srca nepotrebna? Potrebna, pa zlasti med nami močno potrebna. Kako trdosrčni, nagajivi, neusmiljeni in hudobni so velikokrat ljudje. Zato bi v šoli ne smeli pozabiti tistega starega reka: »Non scholae, sed vitae discimus.« Če se pa otroci med seboj prepirajo in tepejo, učitelju nagajajo, se morda celo iz njega norčujejo in ne poznajo nobene avtoritete, kako bodo iz takih otrok prirasli možje in žene, ki bi se zavedali, da Kristus ni rekel tjavendan: »Ljubi svojega bližnjega!« Kehr, Diesterweg — da imenujem samo dva po imenu znana pedagoška pisatelja — sta oba mnenja, da kolikor večja je zunaj razbrzdanost, tem ostrejša mora biti v šoli disciplina.

Šola brez discipline je kakor kaka država v revoluciji: iz take šole učenci ne morejo prinesiti pokorščine v življenje. Za bodočnost otrokovo je dobro urejena šola največjega pomena. »Gut disciplinierte Schüler sind auf dem besten Wege gute Bürger zu werden« (Dr. Baumgartner). Slaba šola pa pokvari cele generacije: nesreča je za otroka, nesreča za hišo, nesreča za družbo.

Celo preprosti ljudje to dobro vedo ter jim je jako malo všeč, če kak učitelj nima discipline. »Strahu ne zna dati otrokom!« — tako se radi pritožujejo.

b) Podlaga discipline.

Disciplina ni in ne sme biti odvisna od tega, kako je hud učitelj, kako velik in kako močan je; tudi od tega ne, koliko se tepe in kaznuje, in ne od vojaške komande, kajti vse to so sredstva, ki vzgajajo le potuhnjenice. Če bi disciplina bila zmeraj oprta le na taka zunanja sredstva, potem bi bila uganika, kako je moč, da ohranijo včasih majhne, slabotne osebe najlepši mir v šoli, dočim možje velikani tega ne znajo.

Disciplina mora izvirati iz otroškega srca samega.

In to ni majhna naloga vzgojitelja, da zna združiti otrokovo voljo s pokorščino in disciplino, da učenec rad in sam od sebe uboga. Le taka disciplina je trajna ter ima vzgojni pomen za učenca — za njegovo voljo, njegovo srce in značaj njegov. Učitelj, ki zna tako vzdržavati disciplino, razodeva ne samo pedagoško znanje, ampak predvsem pedagoški talent.

Starim šolam se rado očita, da se je v njih strahovalo le s šibo. V novejši naši šoli je šiba dejana na indeks. Dr. Foerster pravi: »Nekdaj je vladala prevelika strogost, sedaj pa prevelika popustljivost. Idealno stališče prave pedagogike je v sredi: dovesti otroka do tega, da ohranja disciplino prostovoljno, s prepričanjem, celo z veseljem.« To je idealno in teoretično čisto pravilno, posebno pri starejših šolarjih, pri katerih že um nekaj odločuje; praktično pa je stvar velikokrat drugačna.

Že po naturi je človek sovražnik discipline. Majhen učenec ima sicer mehko srce in upogljivo voljo, pa raztresen je, se kmalu naveliča, in če nobene kazni ni, ne vzame stvari resno. Otroci pri 12. letih ali čez so pa velikokrat skrajno trapasti, uporni ali celo naravnost pokvarjeni. Kaj se tak fantalin briga, če stoji zunaj klopi ali če je eno uro zaprt! Praktičen zgled: Učiteljica novinka se je prav uspešno lotila dela v zanemarjeni šoli. V 14. dneh je šolo reformirala. Zatrjevala mi je nekoč, da tepla ne bo nikoli. Jaz nato: »Želim vam, da bi tako izhajali; saj bi se šiba nič ne podala v ženski roki.« Nekega dne pa je zaprla dva 12 letna dečka. Tretji — prav razposajen pastir iz sosednje fare — se jima pa gredé skoz vrata roga: »To sta neumna, če ostaneta notri!« In res, fanta jo pobrišeta domov ne meneč se za učiteljico, ki je potrta in vsa iz sebe tožila, kaj se je zgodilo. Tu sem moral poseči vmes. Vse tri paglavce sem nabrisal, da je njim pa tudi vsem drugim pošlo veselje, še kdaj kaj takega poskusiti. »Sedaj pa vidim« — je rekla učiteljica — »da je tudi šiba včasih potrebna.«

Poleg tega je duh časa le zagovornik upornosti, desorganizacije in mehkužnosti. Kako se boje gosposki ali pa bogati meščanski starši, da bi se njihovemu sinku kak las ne skrivil! Konstitucija s svojimi načeli, demokratizem, avtonomija: te politične struje mečejo svoje valove tudi čez prag šolskih dvoran — in gori pri katedru brani učitelj obupno svoj absolutizem: dajte nam šibo nazaj, drugače pademo!

Tem glasovom docela nasprotno pa se poudarja načelo o s a m o v z g o j i, s a m o v l a d j u, odgovornosti itd. Posebno v Ameriki vlada v tem pogledu prava metodomanija. Katera stranka ima prav? Obe — ali pa nobena. Vprašanje je, koliko bodo tisti dosegli, ki tako perhorescirajo s t r o g o s t pri disciplini. Iz takih šol večkrat slišimo, da so učenci učitelja strahovali. Sarkastično biča dr. Foerster zahteve po šolski avtonomiji češ, nazadnje bo ostal samo a v t o, n o m i j e pa ne bo nikjer. Ostro postopanje z gojencem je res nekam bolj robato, vodi pa bolj zanesljivo do praktičnih uspehov, kakor tista preveč obzirna, mehka vzgoja, ki imajo zanjo izobrazbo in najdejo čas le pedagogi-specialisti, ne pa masa ljudstva.

Končno pridemo do tega, da ravna najbolj p a m e t n o s v. C e r k e v, ki v z b u j a n o t r a n j o s t, pa tudi ne zavrača modre z u n a n j e s i l e. Njena praksa, ki je prestala stoletno izkušnjo, je psihološko utemeljena, ker računa s tem, da je človek k slabemu nagnjen; jamči pa tudi za uspeh pri vzgoji, ker konečni cilj: nebesa, večno zveličanje, to je ves drugačen motiv za disciplino, kakor pa samo gola človeška pamet.

Naredil sem ta ovinek v svojem razmotrivanju, ker je znano, da se

tudi pri nas srednješolski mladini naklanja vedno več prostosti docela v zmislu modernih vzgojeslovnih načel o samovzgoji in samovladju. Preidemo sodbe, ki si jih dovoljujejo šolniki o novih reformah — ne spadajo v naše področje —; to je pa gotovo: čim manjši je zunanji pritisk na učenca, tem bolj je potreba iskati notranjih nagibov za disciplino. Katerih?

1. **Strah božji.** Učenec se mora zavedati, da je njegova stanovska dolžnost, da je marljiv in ubogljiv v šoli: Bogu bo dal odgovor, kako bo uporabil šolska leta. Lenoba je greh — to je treba poudarjati posebno pred šolsko spovedjo. S kakšno dobro voljo pridejo v šolo otroci vestnih staršev, kako se bojé učitelja, kateheta žaliti. Taki šolarji store svojo dolžnost zmeraj, če jih kdo nadzoruje ali ne; nauče se, če mislijo, da bodo vprašani ali ne. Šolski pouk je treba skušati posvetiti z dobrim namenom. Stori se to lahko kratko pri molitvi, da se pristavi: »Današnje uro hočemo darovati v ta in ta namen.« Meseca maja n. pr. se lahko pripomni: »Otroci, Mariji Kraljici majnikovi na ljubo se ta mesec prav pridno učite! Drugič se namen napravi za verne duše v vicah, v počestvenje Srca Jezusovega. Skušnja me uči, kako se povzdigne resnoba med učenci, če so prej molili rožni venec v cerkvi.

2. **Osebnost učiteljeva...** Pravzaprav je red v šoli povečini odvisen od osebe učiteljeve. Kakršen učitelj, taka šola. Učitelj mora biti učencem nekako bitje, ki vse zna in vé in vse prav naredi. Če le začno šolarji dvomiti o svojem učitelju, potem je avtoriteta proč!

Kar bi bili sami iz spoštovana in ljubezni radi in z veseljem storili, izvrše le neradi in površno, če se jih kaznuje. Kjer učenci nimajo spoštovanja do učitelja, tam zavлада odtujenost med njimi in učiteljem.

a) Učitelj mora dajati v vseh rečeh dober zgled. Zgled ima čudovito moč na šolo, in ta vpliv je tem silnejši, čim manjši so učenci. »Učenci so redni in točni, če je reden in točen njihov učitelj; dobrohotni so, pravični, miroljubni, postrežljivi, če je učitelj miren, postrežljiv, pravičen. Svoje glavni učitelji pa se pogosto pritožujejo radi upornosti učencev, popustljivi in neredni se vedno vojskujejo z lenuhi, sami premalo obzirni so polni graje radi sirovosti šolarjev.«¹ [Dalje.]

Biblične zgodbe in IX. člen apostolske vere.

J. Kramar.

»Slovenski Učitelj« je že prav primerno pisal o pomenu bibličnih zgodb pri katehizaciji. Kakor biblične slike, tako so tudi biblične zgodbe eminentno nazorno sredstvo. Biblične zgodbe imajo v šolskem poučevanju dvojno namero: didaktično in vzgojno. V prvem oziru imajo zgodbe nalogo, nazorno pojasnjevati abstraktne kazekizmove nauke. Vzgojni namen pa je

¹ Dr. Kehr »Schulpraxis« p. 44.

v tem, da lepi zgledi pridobe učenčevo voljo za čednost, zgledi, ki kažejo zlo, pa zbudajo stud do greha. Znano je, da katekizem navaja le verske in dejanske resnice neglede na kraj in čas. Zgodbe sv. pisma pa nas natanko pouče, kje in kdaj se je izvršil kak dogodek. Nadčutne reči, ki o njih govori katekizem v splošnih naukih, se nam pokažejo v zgodbah v konkretnih zgledih, v živih podobah, ki pred nami govore in delajo. S pomočjo takih nazoril učenci natanko razumejo katekizmov nauk ter se zanj živo zanimljejo. Pravilno je torej, da katehet najprej razloži dotično zgodbo, potem šele katekizmov nauk naveže nanjo.

Nauka o ustanovitvi sv. katoliške Cerkve bi ne mogli učenci jasno razumeti brez svetopisemskih zgodb. Oglejmo si ga natančneje! Vemo, da je božji Učenik učil dobra tri leta. Učil je resnice, ki jih moramo verovati, in čednosti, ki si jih moramo pridobivati, učil je torej versko-nravne nauke. Pomembno pa je, da je božji Učenik vsako leto storil nekaj, kar je pripravljalo ustanovitev njegove Cerkve, ki se je v malem pričejala. V prvem letu svojega javnega delovanja si je pridobil več učencev; najpreje jih je bilo pet; z njimi je šel v Kano na ženitnino, kjer so bili priče njegovega prvega čudeža. O tem nam govori sv. pismo: Jan. 1, 35—51. Posnetek tega vsebuje trinajsta zgodba sv. pisma novega zakona: »Jezusovi prvi učenci«. (J. Volc: Vel. zgodbe sv. pisma.)

V drugem letu svojega javnega delovanja si izvoli izmed učencev dvanajst apostolov, odposlancev, od grške besede *ἀποστέλλειν*, odposlati. Ta dogodek pripoveduje sv. Luk. 6, 12—16. Isto obsega svetopisemska zgodba 31.: »Jezus si izvoli apostole ter jih prvič razpošlje.« Imenujmo tu le imena dvanajsterih: Simon, imenovan Peter, in njegov brat Andrej, Jakob in njegov brat Janez, Filip in Jernej, Matevž in Tomaž, Jakob mlajši in Juda Tadej, Simon, imenovan gorečnik, in Juda Iskarijot. Važno je poudariti, da je Jezus Petra imenoval prvega.

V tretjem letu svojega javnega delovanja je božji Učenik ustanovljajoč sv. Cerkev posegel nekoliko naprej. Petru je obljubil najvišjo cerkveno oblast. Ta dogodek je popisal sv. Luk. 9, 18—22. Pripoveduje ga nakratko 36. zgodba sv. pisma: »Jezus obeta Petru najvišjo cerkveno oblast.« Bistvene besede te obljube so: »Ti si Peter (skala) in na tej skali bom sezidal svojo Cerkev, in peklenska vrata je ne bodo premagala. In tebi bom dal ključe nebeškega kraljestva. In karkoli boš zavezal na zemlji, bo zavezano tudi v nebesih; in karkoli boš razvezal na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih.«

Po svojem vstajenju je to obljubo izpolnil. To nam pripoveduje sv. Janez 21, 1—24. Isto v kratkem vsebuje zgodba 80.: »Jezus izroči Petru najvišjo pastirsko službo.« Jezus se je namreč po svojem vstajenju prikazal apostolom pri Genezareškem jezeru. Tedaj vpraša Simona Petra: »Simon, Jonov sin, ali me ljubiš bolj od teh?« Reče mu: »Da, Gospod, ti veš, da te ljubim.« Veli mu: »Pasi moja jagnjeta!« Reče mu zopet: »Simon, Jonov sin, ali me ljubiš?« Odvrne mu: »Da, Gospod, ti veš, da te ljubim.« Veli mu: »Pasi moja jagnjeta!« Reče mu tretjič: »Simon, Jonov sin, ali me ljubiš?« Peter se užalosti, ker mu je rekel tretjič: »Ali me ljubiš,« in mu

pravi: »Gospod, ti veš vse, ti veš, da te ljubim.« Reče mu: »Pasi moje ovce!«

Trikратно Gospodovo vprašanje ima najožjo notranjo zvezo s trikratnim Petrovim zatajenjem. Jagnjeta in ovce pomenjajo vse vernike, neizvzemši apostolov. Pastirji so bili seveda tudi drugi apostoli, toda vrhovni pastir nad vsemi je bil sv. Peter in za njim vsak njegov naslednik, rimski škof.

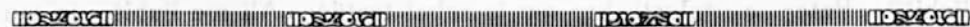
Če se vzame še zgodba o prihodu Sv. Duha na binkoštni praznik, je pojasnilo o ustanovitvi sv. Cerkve dovršeno. Ta čudežni dogodek pripoveduje Dejanje ap. 2, 1—41., oziroma 82. zgodba nove zaveze. S temi petimi zgodbami sv. pisma so vsi katekizmovi nauki pojasnjeni, tudi znamenja, trojna služba in nezmotljivost sv. Cerkve. Seveda mora katehet zgodbe otrokom temeljito razložiti; posluhuje naj se pri tem tudi zemljevida Palestine.

Kako potrebne so biblične zgodbe za pojasnilo katekizmovih abstraktnih naukov, spoznamo posebej pri devetem členu apostolske vere, če si ogledamo le vprašanje 170. Srednjega katekizma, ki se glasi: »S katerimi besedami je postavil Jezus Kristus apostola Petra za vidnega poglavarja svete Cerkve?«

Odgovor je tak, da se ne loči obljuba, dana Petru, od izpolnitve obljube, četudi je med tema dogodkoma vmes čas enega leta. Zgodba sv. pisma nam pa to natanko pojasni.

Zakaj se imenuje Jezusova Cerkev sedaj rimsko-katoliška, naj katehet učencem razloži s historično-dogmatičnega stališča. Tudi besedoslovnim potom bi se dalo razložiti. V nemščini so sestavljene besede nekaj navadnega, kakor »der Obstgarten«, sadni vrt; v slovenščini se bolj precizno izrazimo, da rabimo svojilne pridevnike, ki se tesneje združijo s svojim samostalnikom v en pojem. Vendar pa imamo tudi v slovenskem jeziku tu in tam kako sestavljeno besedo, kakor »versko-nravni«; prva beseda je določilna, druga pa glavna, t. j. vera mora določiti nravstvenost. Napačno bi torej bilo, ko bi kdo pisal narobe, kar se neredkokrat čita. Tako tudi »rimsko-katoliški«, t. j. prava Cerkev Kristusova v sedanjem času je tista, ki ima rimskega papeža za svojega vidnega poglavarja. Rimski papež pa je vsakokratni rimski škof, kakor je bil sv. Peter prvi papež.

Iz te razprave sledi, da mora katehet vsekakor katekizem učiti v zvezi z bibličnimi zgodbami, ako hoče doseči dober uspeh ne s posebnim trudom. Pri najmanjših učencih, ki ne znajo še brati, moramo kar sami sproti sestavljati katekizem tako, da iz bibličnih podob in zgodb izvajamo verske in dejanske resnice, ker se vse naše spoznavanje snuje na čutnih predstavah. Iz tega pa sledi, da je taka historična kateheza istotako utemeljena in upravičena za vse učence. Vendar pa bodi katekizem glavni predmet, ker gre pred vsem za precizno in nakratko izražene verske resnice; biblične zgodbe pa naj bodo najpripravnejši pomoček pri razlaganju abstraktnih katekizmovih naukov, da postane ves nauk nazoren.

Razvoj oskrbe slaboumnih.¹

Anica Lebar.

»Zdravstvena pedagogika je internacionalno delo. V mirnem tekmovanju delujejo tu države in narodi. Postala je pa tudi interkonfesionalna. — Kakor se iz celotnega glasbenega dela včasih tu, včasih tam vzdigne posamezen glas, tako se slišijo tudi v zdravstveni pedagogiki iz raznih taborov glasovi in ti glasovi se združujejo v zборе. Da tu ni nikake disharmonije, je vzrok ta, ker tu vlada ljubezen. Ljubezen je poiskala reveže v njihovih temnih kotičkih; ljubezen jim je sezidala lepe, svetle, prostorne hiše; ljubezen jih tu obseva liki žarno solnce. — Ljubezen pa je velika, potrpežljiva, dobrotna; vse potrpi, vse veruje, vse upa. Ljubezen ne preide nikdar.«
(Oton Willmann.)

Zgodovina oskrbe slaboumnih se v svojem razvoju deli v tri dele: Prvič do 16. stoletja, ko se ni nič ali zelo malo storilo za slaboumne; drugič od srede 16. stoletja do 1840; tretjič od 1840 do danes. — Zgodovina pomožnih šol pa ima svoj začetek okoli l. 1870. Izmed vseh slaboumnih so bili kretini, kot najmarkantnejši zastopniki, najprej deležni kake oskrbe.

K. Kölle (Regensberg-Zürich) piše: »Kakršno je bilo istodobno kulturno in moralično stanje kakega ljudstva, taka je bila tudi oskrba slaboumnih. Pogosto so grdo z njimi ravnali, jih izpostavljali ali celo umorili. Po dolgotrajnem razvoju človeškega rodu so prišli do tega, da so jeli skrbeti zanje in so jih vzgajali. Največkrat so jim duhovniki skušali omiliti in izboljšati življensko usodo. Ponekod so jih rabili tudi za znanstvena raziskavanja; praktične pomoči pa dolgo niso bili deležni.«

V starem veku je bilo prav enostavno. Zgodovina pove, da je bilo otrokovo življenje odvisno od očetove volje. Slabotne in bolne otroke so razstavili na samotne kraje. Gotovo niso bili to samo telesni, ampak tudi duševni slabiči. Krščanstvo je šele razširilo drugačno mišljenje. Tudi v najgršem telesu živi duša in vera uči ljubiti in spoštovati dušo, ki je podoba božja. A le polagoma je prodrlo to mišljenje. V srednjem veku so nastale v bolnišnicah prve ustanove za kretine, in sicer v Švici (Sitten-Wallis, Chur-Graubünden) in v Admontu na Štajerskem. Prve zgodovinske podatke o oskrbi slaboumnih je zbral Gerhardt, nadučitelj v zavodu Alsterdorf pri Hamburgu; vendar so ti zapiski večkrat prekinjeni in nepopolni, ker ni mogel zaslediti pravih virov. Iz 16. stoletja so podali nekaj zapiskov: Plater, Sincler in Wagner. Prof. Plater († 1614 Basel) trdi, da je sam videl

¹ Viri: Bösbauer, Miklas, Schiner, »Handbuch der Schwachsinnigen-Fürsorge«. — »Heilpädagogische Schul- und Elternzeitung« 1910—1914. — »Eos« 1905—1907. — »Die Hilfsschule.« — »Zeitschrift für die Behandlung Schwachsinniger.« »Konferenzbericht« I., II., III., IV. — Jahresberichte des Vereines »Fürsorge für Schwachsinnige u. Epileptische«. — Jahresberichte der »Stephaniestiftung« Biedermannsdorf. — Prospekti raznih zavodov. — Frisch, »Biographien österr. Schulmänner«.

cele trume nesrečnežev, ki so »po vsem telesu zanemarjeni, z velikimi glavami, iz ust molečimi jeziki, nemi, temnih obrazov« prosjačili ob cestah. Dr. Gaupp sumi, da je bilo med sežganimi čarovnicami srednjega veka gotovo mnogo duševno nerazvitih bitij; kajti le počasi je prodrla medicinska veda skozi »temno« srednjeveško dobo. Leta 1792. je izdal Fodéré prvo delo, ki opisuje kretinizem. V tem pravi, da je ta bolezen posledica z mokroto stagniranega zraka. Še l. 1803. zahteva Reil v svojem »Hygienischer Kurplan zur Beseitigung des Schwachsinnnes«, naj se uporablja: hren, redkev, poper, vanilija zoper slaboumje; naj se vdihava kisik, drgne glava, uporablja obliž itd. Čut naj se vadi s tem, da se stavijo garje, sluh z močnim ropotom, vid z vpijočimi barvami. Pazljivost je uspešna, če se otrok prestraši itd.

Leta 1811. je ukazal Napoleon v departementu Simplon prešteti kretine; našteli so jih 3000. Bili so mnenja, da bi se moglo ljudstvo obvarovati te duševne bolezni, če bi kar celo ljudstvo preselili na zdravejši kraj, Izvedla se ta misel ni. Leta 1817. je Iphofen spoznal kot nadaljnji vzrok kretinizma pomanjkanje življenske moči. Leta 1821. je dr. Fering v svojem delu »Psychische Heilkunde« prvič zahteval zavodov in šol za duševno zaostale. Leta 1827. je izšel prevod Esquirolove »Allgemeine und spezielle Pathologie und Therapie der Seelenstörungen«. V tem delu je prvič ločeno prvotno in drugotno slaboumje. Pisatelj priznava, da ni misliti pri duševnih boleznih na popolno ozdravljenje, temveč le na izboljšanje.

Leta 1828. je pariški zdravnik dr. Ferrus v Bicêtre začel opazovati duševni in telesni razvoj slaboumnih. Zavod Bicêtre je bil dolga leta torišče znamenitih francoskih zdravnikov, ki so se pečali z raziskavanjem slaboumja. Neposredni vzrok, da se je ustanovilo to zavetišče, je bil »divjak aveyronski«. Bil je to idijot, ki se je dolgo časa potikal po tamošnjih gozdih. Znameniti zdravnik Itard se je štiri leta trudil z njegovo vzgojo in je, uporabljajoč vzgojno sredstvo, navado, dosegel razveseljive uspehe. Itard je s tem dokazal, da tiči tudi v teh slabičih sprejemljivost za vzgojo. Leta 1822. je otvoril dr. Voisin v imenovanem zavodu drugi oddelek. Glas o prvovrstnosti tega zavoda se je razširil po vsem svetu, posebno ko je prevzel vodstvo znameniti dr. Seguin. Zdravniki celega sveta so se učili pri njem. Papež mu je poslal radi karitativnega delovanja častno priznanje. Radi političnega delovanja se je moral Seguin umakniti iz Pariza. Preselil se je v New-York, kjer je umrl leta 1880. Nadeli so mu ime »apostol idijotov«.

Leta 1835. je župnik Haldenwang v Wildbergu (Württemberg) ustanovil prvi zavod za slaboumne; razpustili so ga leta 1847., gojence pa so preselili v Marienberg (Reutlingen).

Medtem je iz Švice prišlo prvo poročilo. Dr. Guggenbühl je leta 1841. na Abendbergu pri Interlakenu ustanovil zavod za kretine, katerih je v Švici in sploh po alpskih deželah posebno mnogo. Mislil je, da se ta duševna bolezen odpravi v zdravem gorskem zraku, ob dobri hrani in preskrbi, z gimnastičnimi vajami in s kopanjem. Sprejemal je otroke v najnežnejši dobi misleč, da čimpreje zastavi s svojim vplivom, tem sigur-

nejši bodo uspehi. V svoji vnemi pa je zašel na napačna pota in po dvajsetletnem obstoju je zavod prenehal.

Nastala je nekako cela literatura o delovanju tega moža z najraznovrstnejšo kritiko. Resnica je, da je imel mladi zdravnik najboljše namene. Dasi je po preteku nekaj let moral uvideti, da se duševna bolezen ne dá ozdraviti, ampak le izboljšati, vendar tega ni izjavil, marveč je poizkušal raznovrstne priporočljive in nepriporočljive metode. Njegov zavod so obiskavali razni strokovnjaki. Slava njegovega dela je bila okrog leta 1850. na višku. To je bilo zanj usodno. Notranja malovredna kakovost njegovega zavoda je postajala vedno očitnejša. Skušal se je rešiti z reklamo; kazal je obiskovalcem razne umetnosti »ozdravljenih idijotov«, a ta reklama pač ni bila na mestu. Krog strogih kritikov se je vedno bolj sklepal. Zapustiti je moral torišče svojega dela in je leta 1863. umrl komaj 47 let star. Ene zasluge pa mu tudi najstrožji kritiki niso mogli vzeti: po njegovem vplivu je nastalo na Nemškem, Francoskem, Angleškem, Nizozemskem, v Švici in tudi Ameriki mnogo zavodov za slaboumne. Leta 1842. se je začelo na Nemškem resno delo za slaboumne. Teža leta je ustanovil gluhonemniški ravnatelj Kern v Eisenachu zavod za idijote, ki se je pet let pozneje preselil v Lipsko. Dasi je bil Kern prvotno ljudskošolski učitelj, je vendar pozneje študiral medicino in promoviral. Kot doktor je spisal »Pädag. diätische Behandlung Schwach- u. Blödsinniger«; »Über die gemeinschaftliche ärztliche und pädagogische Behandlung Blödsinniger«; »Gegenwart und Zukunft der Blödsinnigenbildung«.

(Dalje.)

Vdahni katehezi posvečenje.

A. č.

Kar je začimba pri jedeh, to je pri vzorni katehezi posvečenje. Kateheza utegne biti izdelana strogo po vseh pravilih najboljše metode, a srca otrok se ne bodo ogrela, kateheza bo le poučevanje, ki se ne loči dosti od pouka svetnih predmetov, če manjka začimbe: teža, kar je kratko izraženo v besedi p o s v e č e n j e. Ako si ogrel srca otrok za verstveno čutenje, potem si zbudil v njih ne le pazljivost, marveč živo zanimanje. Ura krščanskega nauka naj torej ne bo le čas pouka, ampak tudi čas notranje prenovitve: V katehezi naj se zida trdna podlaga krščanskemu mišljenju in krščanskemu življenju.

V naslednjem hočem omeniti nekatere pomočke, kako je moč navdah-niti katehezo s potrebnim posvečenjem.¹

a) Kateheza je b o g o s l u ž n o dejanje, zato mora že vsa njena zunanost imeti z n a č a j p o b o ž n o s t n e v a j e. Ako bi bila kateheza v cerkvi, bi bili otroci že vsled te okolnosti (sveti prostor, svetniške po-

¹ Precej obširno razpravo o tem je objavil prof. dr. Gatterer S. J. v »Chr. päd. Blätter« 1915, št. 1.

dobe, tihota v cerkvi, obleka duhovnikova) navdahnjeni z verstvenim čuvstvom. To pomanjkljivost naj skuša katehet nadomestiti z nekim svečanostnim, dostojanstvenim resnomilim nastopom. Tak nastop bi bil brez dvoma pokvarjen in uničen, ako bi namesto resnobne ljubezni zavladal pri katehezi ton jezavega zmerjanja, vpitja ali norčevanja, in ako bi katehet s svojo duhovniku neprimerno obleko izvabljal začudenje. Da bo imela kateheza znak pobožnostne vaje, se priporoča vplesti med katehezo, ako tako nanese, primerno molitvico, vzdihljaj ali pa pomenljiv sklep za bodočnost. V tiskanih katehezah novejše dobe ne manjka takih posvetilnih sredstev.

b) Posebno važno je, da je katehet sam prevzet spoštovanja do svetih resnic, ki jih otrokom razlaga, in da ga spremlja, vodi in navdihuje milost od zgoraj. Nihče ne more dati, česar sam nima. Gorkoto bo izžarival le tisti, ki je sam gorak, vnet in navdušen za resnice in čednosti, ki jih v katehezi opisuje, razjasnjuje in priporoča. To bo pa delo božje milosti. Kdor deluje z roko božje milosti, bo gotovo znal svojim besedam in katehezi sploh vlití pravega posvečenja, kakor se je to vedno posrečilo n. pr. znanemu župniku Vianey-u iz Arsa, ki so o njem v polni meri veljale besede sv. pisma: »Niste vi, ki govorite, ampak Duh vašega Očeta je, ki govori v vas.« (Mat. 16. 20.)

c) Sveto razpoloženje, verstveno čuvstvanje, ki je naj zbudi katehet, je pa seveda tudi sad njegovega lastnega prizadevanja. Kdor bi zemarjal naravne pripomočke, ki nam jih je Bog dal, da jih skrbno in pridno uporabljamo tudi pri katehezi, pa bi se zanašal zgolj na pomoč od zgoraj, bi gotovo ne ravnal pravilno in bi seveda vselej ne mogel dati svojemu katehetskemu delu pravega posvečenja.

Da omehčaš otroška srca, se ti je treba posluževati tudi priznanih psiholoških pomočkov.

Pri zgodovinskih dogodkih je neprecenljive važnosti takozvana psihološka poglobitev, ki je glavna zahteva razvijalne metode. Otroci se morajo v dogodke zamisliti, utopiti, poglobiti, da se jim zdi, kakor da se vse pred njihovimi očmi vrši. Ista zahteva se poudarja tudi pri premišljevalni molitvi.

d) Posvečenje dajo katehezi tudi ganljivi, pretresljivi in mikavni zgledi, ki mrtvo tvarina nekako požive, ji dajo kost in kožo, jo presade v dejansko življenje. Zgledi iz življenja svetnikov, svetih otrok so poleg dogodkov iz sedanjih razmer in časov najkoristnejši.

Ko se pripravljáš na katehezo, ni zadosti, da se samo vprašáš, kako bom ta nauk razložil, da ga bodo otroci umeli, marveč pomisli tudi, kaj je v tem nauku takega, da bo ganilo srce, da bo navduševalo, ogrevalo, osrečevalo, tolažilo; pomisli, kako boš govoril, kako vplival na um, na srce. Za vse to je treba pripraviti um in srce s študijem in molitvijo.

Katehetsko gibanje.

Novi člani »Društva slov. katehov«: Čč. gg. Česenj Andrej, župnik Podgra-dom; Bulovec Josip, kaplan pri Sv. Križu (Litija); Kozar Martin, kaplan, št. Ilj pod Turjakom (Štaj.); Črnilec Janez, kaplan v Preserjrah; Bajec Jakob, župni upravitelj v Osilnici; Markič Josip, kaplan Preddvorom; Čerin Karel, spiritual v Škofji Loki; dr. Srečko Zamjen, sal. duhovnik v Ljubljani.

Vzornih katehez, vzniklih na doma-čih tleh, še vedno občutno pogršamo. »Oskrbite nam v slovenskem jeziku se-stavljenih in porabnih katehez!« ta poziv je že nekajkratov priromal do tajni-kovega pisalnika. Kdaj bomo mogli ustreči? . . .

Ni lahka naloga. Katehetje so po-stali pazni na vsak nedostatek; ne bi bilo lahko dobiti moža, ki bi sprejel to povsem nehvaležno breme. O kritični presoji praktičnih katehetov, ki zaseže celo najdrobnejše malenkosti, smo se prepričali pri februarjem sestanku, ko je prečital katehet P. Regalata Če-bulj lepo po pravilih razvijalne metode izdelano katehezo o 8. zapovedi božji, in sicer o grehah zoper resničnost. Referent je porabil skoraj vse, kar se je kdaj pri-poročalo in svetovalo za pravilno in ko-risno izpeljavo vzorne kateheze, pa so navzoči le še iztaknili toliko drobnarij in izrazili še toliko želja, da človek res premišlja, bi se li lotil iznova enakega dela. Enemu zgled (v podavanju) ni povsem všeč in primeren, ta pretehtava in presoja izraze, če nimajo preveč ali premalo v sebi, drugemu se zdi preveč naukov ter trdi, da naj se pri vsaki ka-tehezi dá samo en krepak nauk za upo-rabo in življenje, tretjemu je kateheza predolga, zavrača razvijalno analizo; eden se zopet oglasi, da bi imel rad več zgledov, a ga drug hitro zavrne, da tudi tu velja stari rek »omne nimium . . .« Je težko ustreči. Vidi se pa, da take raz-prave najbolj vlečejo in mikajo, ker po-segajo v živo delovanje katehetovo in ker tvarina ni za nobenega udeleženca tuja. Še večjo privlačno moč bi imela

kateheza, če bi bilo mogoče dobiti za vsak nastop kakih 15 dečkov, za kar se bo treba potruditi.

Katehetske beležke.

Vojska in praznoverje. Strašna sve-tovna borba je spravila na dan že marsi-kako zlato zrnce, ki bi bilo ostalo za-kopano. Izvabila je tudi iz mrzlih src čednosti in vrline, ki smo jih vajeni iskati samo pri bogoljubnih osebah. Raz-burkani časi, kakor so sedanjí, imajo pa tudi marsikaj značilnega: Tu in tam vzklije nenadoma in nepričakovano ču-dovita razbrzdanost, povsod pa — oso-bito med preprostim ljudstvom, a tudi med plitvimi »olikanci«, če je njih vera in versko življenje na slabih nogah — neko nenavadno praznoverje. Povsem soditi, je tega vražarstva veliko več po Nemčiji, nego pri nas, vendar pa se dobe tudi v naših krajih osebe, ki so sila dovzetne za take marnje. V večjih mestih in industrijskih krajih po Nemčiji so morale oblasti zadnji čas naravnost svariti in ostro nastopiti proti razšir-janju vražarstva. V navado so prišle zopet takozvane »veričnice«: Nekdo pošlje v pismu ali na dopisnici kako brezpomembno molitvico, rek ali vzklik, zraven pa pristavi: »To molitev sem pre-jel s prošnjo, naj jo dalje pošljem; vsak, ki jo dobi, naj jo devet dni zaporedoma pošilja zdaj temu zdaj drugemu ljubemu prijatelju — brez podpisa. Vrsta se ne sme pretrgati, zakaj ta rek ima moč, da tistemu, ki to opusti, odvzame vso srečo; kdor ga pa redno odpošlje, bo doživel devetí dan veliko srečo ter bo obvaro-van vseh skrbi. Točno prepisati!«

Tudi »varnostna pisma« krožijo med vojaštvom; če tudi med našim, ne mo-remo trditi. Ta pisma imajo tako-le vse-bino: »V imenu Boga Očeta in Sina in Sv. Duha. Amen. Kakor je Kristus na Oljski gori mirno stal, naj utihne tudi vse orožje. Kdor ima to pri sebi zapi-sano, temu ne bo nič škodovalo in ga ne bo zadelo sovražnikovo orožje . . .« itd. V Frankfurtu n. M. je bil policijski načelnik vsled vražarskih pisarij prisil-jen, objaviti oklic sledeče vsebine: »Že

nekaj tednov krožijo po mestu pisma, ki vsebujejo zraven verskega reka tudi poziv, naj pismo vsak naslovnik devet dni zaporedoma prepíše ter ga pošlje kaki znani osebi itd... Ta reč je v stanu zbežati praznoverske ljudi. Ker se je že tako razplodila, je policijsko ravnateljstvo prisiljeno, da jo kot veliko nemarnost zatira in preganja. Kdor se bo s tem pečal, ga bo policija kazensko zasledovala ter ga bo z objavo pred svetom osmešila.«

Da se podobne čenčarije širijo tudi pri nas, svedoči pisemce, ki je došlo uredništvu te dni v roke. Pisano je v slabi nemščini, pisava je pa dokaj lepa. Glasi se d o s l o v n o : »O mein Jesus! — Ich beweine und verehere Deine fünf Wunden. Hilft uns in der Noth in Ewigkeit. Sende alles zum Besten, denn dieses Gebet bekam ich zur Abschrift zugesand. Der es erhält, soll 9 Tage je ein Exemplar ohne Unterschrift weiter senden. Die Kette soll nicht unterbrochen werden, den es ist ein uraltes Gebet von einem Mann aus Jerusalem, der sagt: Wer es abschreibt, wird am 9. Tag ein besonderes Glück haben, Wer es aber nicht, der hat kein Glück.«

Komaj spišem to opozorilo ter grem po opravkih v tiskarno, najdem ondi preprosto žensko, ki mi pomoli popisano beležnico s prošnjo, »če bi se dalo to-le natisniti«. Urno pogledam vanjo ter se takoj prepričam, da gre tudi tu za enake prismođarije. Odgovor je bil kratek: »To so babjeverske čenčarije, ki jih ne bodo tiskali.« Donašalka je bila videti zadovoljna ter ni prav nič tiščala, naj bi se vendar-le dalo v tisk. Opravičevala se je le, da so ji druge ženske naročevale in priporočale, naj poskrbi za tisk, da je treba to reč devetkrat prepisati itd. Po naročilu, naj se ženske drže resnic, ki jih slišijo v cerkvi, ter naj pridno molijo sv. rožnivenec za srečen izid vojske, se je donašalka poslovila s krepkim zatrdilom: »No, no; je že prav.«

Na te »verske vaje«, ki jih neuki in lahkoverni ljudje širijo osobito v sedanjih dneh stiske, sem hotel opozoriti, da jih katehetje in pridigarji — zlasti pri razlagi prve božje zapovedi — zavrnejo, pojasne in osmešijo. Č.

Botrinstvo. Birmski botri imajo mnogo stroškov in so starši že v mirnih časih prav težko dobili botre svojim otrokom; sedaj v vojnem času bo v tem oziru še večja težava; moških manjka, draginja je tu, pomanjkanje se pojavlja... Škof Schlör (Würzburg) je izrazil željo, ko bi se za letos duhovščina sama ponudila, da bi prevzela službo botrov, oziroma njih namestnikov — brez straniških obveznosti seveda.

Zgledi, porabni pri kafehezi.

Otrokova molitev. Julija, hčerka brezbožnega dninarja v Parizu, se je pripravljala, dasi že 13 let stara, na prvo sv. obhajilo. Oče je navadno v nedeljo vse zapravljal, kar je čez teden zaslužil. Večkrat je takole modroval: »Saj ni Boga, saj ni posmrtnega življenja. Človek pogine kakor žival...« Julija je bila zelo ljubezniva, dobra in nedolžna deklica. Že štiri leta je hodila v neko tovarno, da je s svojim prislužkom pomagala materi. Neka dobrotljiva gospa iz soseščine je poskrbela, da se je mogla Julija pripravljati za I. sv. obhajilo. Ko se je približala slovesnost I. sv. obhajila, je premišljevala, kako bi očetu razodela to novico in kako bi ga prosila blagoslova. Na predvečer, ko je oče že spal, začne Julija zanj moliti; solze jo oblijejo, ko se spomni, kako mrzlo in neobčutno je njegovo srce. Drugo jutro si nadene belo obleko, dar skrbne sosednje gospe, ter stopi pred posteljo očetovo. »Oče,« pravi s tresočim glasom, »danes grem prvič k sv. obhajilu.« — Oče se okrene z mrklím obrazom proti nji. Prevzame ga neka nenavadna moč, ko zagleda nedolžno in lepo Julijo klečečo pred njim ter prosečo: »Oče, prosim za blagoslov.« Kdo bi popisal, kaj se je v tem trenutku godilo v srcu grešnega očeta! Hčerka ponovi svojo prošnjo. »Nimam nobenega blagoslova,« zagolči s strahotnim glasom obupani mož; »proklet sem od neba«. Nato se obrne proč in zaječi. Juliji se je zdelo, kakor bi ji nekdo rekel »Moli«, pa je jela tiho moliti za očeta. Ko ponovi tretjič svojo prošnjo, se dvigne oče v postelji, sklene roki ter zdihovaje in v pretrganih be-

sedah takole govori: »O Bog, če te prošnja hudodelca ne žali, blagoslovi sam mojega otroka, jaz sem zavržen. Otrok moj, bodi nedolžen in srečen; tvoj oče je poln hudobij in proklet od Boga.« — »O, Bog je dober,« pravi Julija; »odpuštil ti bo, jaz bom molila zate.« Še dolgo je plakal oče na postelji. Naenkrat vstane, ne reče ničesar, pa gre v bližnjo cerkev, poišče duhovnika, pade predenj na kolena in se skesano izpove... Vrnil se je na dom poboljšan in srečen.

Ne hodi v velika mesta...! (Francoski častnik svoji sestrici.) Solnce je zatonilo nad krvavim bojiščem. Bojni grom se je pomaknil proti zahodu. Na širni francoski poljani sredi med mrliči leži mlad in zal poročnik francoskega huzarskega pešpolka št. 14. Z glavo je naslonjen na drevo, katerega granate niso izruvale. Oči ima zaprte. Iz njegovih prs teče curkoma kri. Zraven njega stoji njegov zvesti konj, sklanja glavo nad mrtvim gospodarjem in rezgeta, da se sliši daleč na okrog, kakor bi hotel klicati na pomoč. Pride nemška patrolja. V rokah je držal mrtvi poročnik sličico mladega dekleta. Kdor je primerjal sličico z mrtvim poročnikom, je iz potez na obrazu spoznal takoj, da drži v rokah sliko svoje sestre. V žepu poročnika so pa našli pisemce. Nemški častnik je v slabi mračni svetlobi fotografiral njega in konja, da bi priložil pismu na sestro poročnika kot zadnji spomin še tudi sliko. Pismo mrtvega poročnika se glasi:

»Ne smeš postati žalostna, toda jaz slutim, da ne bom nikoli več videl ne tebe in ne naše Bretanje! (Francoska severna pokrajina.) Čisto za gotovo slutim, da me čaka smrt danes ali jutri. Če bi tebe ne bilo, Marjetica, bi rad umrl. Toda misel nate mi je že izpočetka vojske zbujala žalost. Če bi bila nekoliko starejša, če bi imela vsaj še kaj sestrah ali bližnjih sorodnikov, pa tako sama cvetlica ob grobu staršev; če mislim na to, mi hoče počiti srce. In vendar, ljuba sestra, ne izgubi poguma! Zate je dobro preskrbljeno. Gospod župnik, kateremu sem te izročil in te danes še enkrat izročam, bo tvoj očetovski varih. Ostani pridna, ljuba Marjetica. Ne hodi v velika mesta. Ostani zvesta naši ljubi majhni vasi. Ogibaj se vsega,

kar bi bilo nevarno za tvojo vero in nedolžnost. In ko boš dorastla in se boš hotela poročiti, preudari, ali dotični mož kaj moli, preskušaj, če je pošten. Ne izroči se vsakemu, ki bi prišel pote. Le najboljši bo zate dober ženin. Ne pozabi name! Ne vem nič, kje bo moj grob. Mogoče ne daleč od tod med gričevjem Argonov. Ker ne boš mogla nikoli krašiti mojega groba, ozaljšaj grob najinih staršev na cerkvenem pokopališču naše vasi. Vsaka cvetlica, ki jo boš vsadila na njihov grob, bo tudi zame cvetela. Moli za mojo ubogo dušo. Ko bom prišel k očetu in materi, jima bom izročil mnogo pozdravov od tebe, ljuba sestra, in jim bom pripovedoval, kako dobra in pridna si ti. Ne bodi potrt! Tvoj anđel varih bo tvoj spremljevalec. Govori ž njim. On mi bo sporočil tvoje ljube besede. Življenje je kratko. Prišel bo dan, ko nas boš obiskala tam gori, da ostaneš pri nas, za vedno, za vselej. Spoštuj Boga in ljubi Francijo! V duhu poljubljam tvoje čelo. Ostani zdrava in pozdravi Bretanjo in ljubo zeleno morje! Tvoj za Francijo umirajoči Henrik.«

(»Straža.«)

Vojska — misijon. Narednik gorskega telefonskega oddelka št. 28, Albin Frank iz Krškega, piše svojemu bratu dne 17. januarja 1915 med drugim tudi to-le: »Sedaj pa nekaj prav resnega. Dobro veš, kakšno je bilo do vojne moje življenje. Povem ti, da bo poslej drugačno, kakor sem tudi jaz v vojni postal drugačen. Tu sem spoznal, kaj je vera in kaj božja pomoč v sili. Neštetokrat sem bil v smrtni nevarnosti in v strašnih stiskah, a goreča in zaupna molitev k Bogu mi je vselej donesla pomoč in me doslej obvarovala vsake nesreče. Ljubi Bog mi pomagaj tudi vbodoče. V odlikovanje sem predlagan, a doslej še ni odgovora...«

Zaupanje v božjo pomoč. Slovenski prostovoljec M. M. piše z južnega bojišča (»Il. Glasnik« 1915, št. 26): ... »Za eno stvar se Vam moram še posebno zahvaliti: Za poslano svetinjico. Ne morete si misliti, kako sem je vesel. Praznovni nismo, ali taki majhni znaki naše vere so nam v vojski amuleti. Do zadnjega časa sem imel pri sebi rožni venec in nekolikokrat so v tihem mraku in

ranih jutrih, v nemirnih nočeh in težkih dnevih tipali prsti drobne jagode in jih prebirali; ustnice niso šepetale, srce je mobilno in drhtelo. Pomislite torej mojo žalost, ko lepega dne posežem v žep — in molka nikjer! Iščem in iščem — a zastoj. V toliko in toliko strašnih urah, v tako groznih moritvah in besnih klanjih me je spremljal... Sedaj visim z vsem na Vaši svetinjici. Moramo nekaj imeti, kar nas spremlja v boje. Videl sem pri častnikih, ki poprej niso bili baš pobožni in se niso brigali za verske zadeve — majhno svetinjico na urni verižici ali podobico v listnici. S kakim zaupanjem visimo na takih blagoslovljih, vé samo tisti, ki je sam doživel dni, kakršne smo doživeli mi... Sicer pa nikar ne mislite, da sem plašljiv...« M. M. popisuje nato, s kako mirnostjo in drznostjo se je povsod boril, a povsod jo je srečno in brez ran izvozil.

Tolažba ob smrti. V holandskem »Maasbode« št. 12.409, poroča nekdo o smrti častnika-Poljaka to-le zanimivost:

»Včeraj sem moral s petorico vojakov na patroljo. Tiho smo polegali krog šume, ko naenkrat zapazimo dva nemška vojaka in enega častnika, ki so ob svitu električne žarnice pregledavali zemljevid. Preden sem mogel kaj zapovedati, skočijo moji vojaki pokonci in v nekaj minutah je bila sovražnikova trojica na tleh. Mala svetilka je ležala poleg njih ter razsvetljevala strašni prizor. Oba vojaka sta bila mrtva. Častniku pa je iz treh globokih ran na prsih vrela kri ter namakala temnomodro uniformo. S težavo je izgovoril nekaj besedi, ki jih nisem umel; nato zbere zadnje sile ter zakliče »Polac catholic« — katoliški Poljak, zraven pa skuša izvleči iz žepa molek in svetinjico blažene Device Marije. Ob tem pogledu me mine vse nasprotstvo. Svoje ljudi pošljem naprej, poklekнем poleg častnika, mu dam spoznati, da sem iste vere in da mu želim olajšati zadnje minute. Zdi se, da me je umel. Zahvalno me pogleda in dvigne kvišku svoj molek. Molil sem zanj, on mi je pa s slabim glasom odgovarjal po nemško. Nato poljubi križec in ga dá meni. Poljubim ga tudi jaz; častnik je bil ves srečen.

Moral sem za svojimi ljudmi. Mo-

lek mu položim zopet v roke ter se poslovim globoko ginjen; on me spremlja s hvaležnim pogledom, potem pa zapre oči. Ko sem drugo jutro zopet šel mimo, je bil mrtev, a na licih mu je odsevala tolažba in mir.

Vzoren častnik. 10. decembra 1914 je padel na severnem bojišču major generalnega štaba Maksimilijan Kraus. »Slovenec« je posvetil temu plemenitemu možu krasen podlistek, ki iz njega povzamemo samo nekaj podatkov. — Ravnal se je povsod po geslu: »Imetje, kri in vse kar premorem — dam za vero, cesarja in domovino.« Bil je dika vojaškega stanu, zato je že kot 37letni častnik postal major generalnega štaba. Kot skrajno dober človek je bil zvest prijatelj ter vzoren katoliški mož in oče. Kako srčno je ljubil svojo soprogo (Marijo Gabrielo Klekler baronico Schiller pl. Herdern), kako svojih petero otrok, izpričujejo besede v srce segajoče oporoke. Njegovo katoliško življenje se zrcali osobito v tem, da je prejel svete zakramente skupno s soprogo, preden je odšel na bojišče, na bojišču pa trikrat. Prvič po srečnem dohodu iz Lvova, drugič na dan cesarjevega godu in tretjič očitno pred moštvo ob slovesnosti 66letnega vladanja našega presvetlega cesarja. Ni čuda, da je pisal c. kr. okr. šolski nadzornik Iv. Štrukelj, ki je bil prideljen njegovi štabni kompaniji: »To je pravi Radetzky; zanj bi človek žrtvoval življenje.« Svojim otrokom priporoča vernost, ki daje človeku tudi v najtežavnejših trenutkih pogum in oporo...

Marija in vojska. List »Korrespondenz A. P. S.« št. 10. ima več epizod iz vojne. Tako pripoveduje neki dopisnik: Meni osebno dobro znan vojak sporoča sledeče: »Neposredno pred napadom na sovražnikove postojanke v Srbiji smo sedeli trije vojski skupaj. Jaz sem se hotel prepričati, če imam še svetinjico, ki mi jo je obesila na vrat moja dobra mati, preden sem odšel v vojsko; moj prijatelj je kazal molek, ki ga je nosil s seboj. Tretji tovariš se je pa smejal ter porogljivo pristavil: »Meni je sestra pri odhodu tudi dala neko tako stvar, pa sem jo vrigel v jarek poleg ceste, kajti če me hoče hudič imeti, me bo dobil tako ali tako.« Takoj po tem pogovoru

smo odrinili v bojni metež, in prvi, ki je bil zadet od srbske krogle, je bil ta zaničevalec cerkvenih blagoslovlj.

Nekoč smo prišli mimo samotnega poslopja, ki ni bilo požgano. Grem noter ter zapazim, da je edino Marijina podoba ostala nepokvarjena. Takoj zmolim eno češčeno Marijo pred podobo. Ko stopim vun, se je komaj 20 korakov pred menoj razpočila granata; prav tam bi bil jaz, če bi se ne bil pomudil pred Marijino podobo.«

Neki ranjen rezervni častnik, ki je pa sedaj v ruskem ujetništvu, pripoveduje sam, da si je rešil življenje edinole s pomočjo Marijine svetinjice. Ni bil božvekaj veren. Ko je odhajal na bojišče, si je dal obesiti na vrat Marijino svetinjico, pa bolj iz spoštovanja do svoje matere, kot pa iz verskega nagiba. V Galiciji obleži ranjen, dohiti ga ruska straža, ki se takoj vrže nanj ter ga oropa. Revez pričakuje najhujšega. Kar zapazijo stražarji svetinjico na vratu; kakor bi trenil, obstanejo; eden svetinjico celo poljubi. Straža mu sedaj vse vrne; in še več. Rusi ga nesejo v strelski jarek, da je bil zavarovan pred kro-

glami. Pozneje so ga spravili v lazaret, kjer se mu je prav dobro godilo. Službujoči častnik mu je vsakikrat prijazno salutiral, kadar je šel mimo njegovega ležišča.

Izprememba... Dne 16. januarja je bil objavljen v »Slovincu« odlomek pisma, ki ga je poslal neki vojak svoji sorodnici, usmiljeni sestri. Med drugim tudi pravi: »... Moja žena me je morala poprej vedno opominjati, da sem šel v cerkev; tudi pred odhodom na vojsko me je peljala v cerkev in mi vse preskrbela, da sem prejel sv. zakramente. Zdaj pa me ni treba več opominjati za molitev. O, kako goreče sem molil, ko sem stal pred sovražnikom. V eni roki puško, v drugi pa rožni venec. Sedaj ležim tu... ranjen. O, ko bi še enkrat domov prišel, kako drugačen bom! Moja žena je pobožna in je doslej nisem bil vreden. Sedaj me ne bo več poznala, tako hočem izpremeniti svoje življenje. Rad bi pokleknil prednjo in jo prosil odpuščenja... Prosim Vas, častita sestra, pišite ji Vi in jo prosite, naj mi odpusti. Če ozdravim, obetam, da postanem drug človek...«

Vzgoja.

Je — in ni. Zoper nevarnost kinopredstav se je toliko časa godrnjalo in pisalo, da je bila izdana ministrska odredba, po kateri je šolski mladini kratkoma prepovedano obiskavati kinopredstave izvzemši take, ki so cenzurirane in kot umestne ter vzgojne pripoznane. V ta namen so bile imenovane presojevalne komisije.

Ali je bilo pričakovati kaj prida uspeha od te naredbe? — Uspeh ni zamčen v vsebini ukaza, marveč je odvisen od onih oseb, ki imajo biti na straži in ki jim je skrbeti, da se izdani odloki izvršujejo. Kontrola se prezre in pozabi, in če ni nikogar, ki bi vedno dregal, smo kmalu zopet tam, kjer smo bili. Tudi so danes pojmi glede morale in moralne vzgoje zelo zmešani in dostikrat nenavadno ohlapni, zato se marsikaj dovoli, kar bi količkaj vesten pedagog neusmiljeno črtal.

Neki Fr. Vš. piše v »Korr.-Bl.« št. 4. (1915), da so napravili v X. novo kinogledišče. Podjetnik pride nekoč tudi v šolo, prinese nekaj gratis-vstopnic ter naznani, da bo priredil posebno predstavo za mladino. Otroci naj bi se povabili... Pri predstavi je bilo pač več prizorov, ki se ob njih ni bilo treba ravno spotikati; a prišle so tudi stvari iz takozvanih »chambre séparée«. Navzoči katehet je takoj posegel vmes, da se je predstava prekinila. Lastnik je bil poklican na odgovor, a se je izgovarjal, da je dotično sliko c. kr. okr. šolski svet na Dunaju cenzuriral...

Šola ne more drugega, nego da prepoved večkrat, in sicer uradno obnovi in v spomin pokliče. Skrb policije pa naj bo, da vrši kontrolo. Cenzorji za šolske predstave naj bi bili seveda strogi, nравоčuteči šolniki.

Ugodnost. Vojno ministrstvo je dovolilo, da se učiteljem, ki so služili poprej kot nadomestni rezervisti ter niso imeli prilike pridobiti si kako šaržo, podeljuje ugodnost enoletnih prostovoljcev, t. j. pravica nositi takozvani »inteligentni našiv« na rokavih. Ta odredba velja za učitelje, ki pri poveljnikih predlože zrelostno spričalo.

Šolska mladina — in delo na polju. Deželni odbor kranjski je predložil c. kr. dežel. šolskemu svetu sledeči nasvet:

Izda naj se za celo deželo veljavna odredba, ki dovoljuje krajnim šolskim svetom od 1. aprila 1915 dalje

a) zaključiti šolski pouk v ljudskih in ponavljalnih šolah v celoti ali pa v posameznih razredih;

b) začasno razpravljati o šolskih zamudah za svoje okolišče.

Glede meščanskih šol naj bi določal c. kr. okrajni šolski svet, glede Ljubljane pa mestni šolski svet; vpoštevati je povsod predloge županstev.

Ravnatelji srednjih šol naj bi smeli od 1. aprila dalje odpustiti dijake kmetijskih staršev, ako to predlaga županstvo občine, kjer je dijak doma.

V vseh slučajih oprostive za to šolsko leto naj bi dobili učenci spričalo absolviranega letnika.

Deželni glavar dr. Šusteršič je pri ministrstvu za pouk in bogočastje ter za poljedelstvo že posredoval v tem zmislu ter dobil ugodna zagotovila.

Bojišče. Od ljudsko šolskih učiteljev, ki so šli s Češke in Moravske na vojsko, jih je do konca januarja 1915 padlo 77, ranjenih je bilo pa 356. — Učitelj Ferdinand Kovačič (iz Selnice ob Dravi) je pisal 19. januarja s severnega bojišča med drugim: »Ni lepšega, kot trpečemu pomagati; in za to se mi nudi pri saniteti obilo priložnosti... Gledal sem večkrat smrti v oči, in to me je naučilo moliti. Čutim se srečnega.« — Med ujetniki na Ruskem se nahajajo: Herman Ipavec, učitelj na Ciril-Metodovi šoli v Trstu; nadporočnik Ivan Rigler, učitelj v Semiču; Vinko Robljek, nadučitelj v Podkraju pri Vi-

pavi; Frančišek Ščuka, učitelj v Lipi pri Komnu; v Budi pri Novem mestu (severno bojišče) je padel Frančišek Kavčič, učitelj v Šmihelu pri Žužemberku, doma iz Kranja. — V ruskem ujetništvu se nahaja učitelj Ignacij Jug iz Zakriža pri Cerknem na Goriškem. Ranjen je bil v desno nogo in ujet. — Nadučitelj Fr. Silvester iz Bohinjske Bistrice je pisal uredniku, da ni dobil še nobenega glasu iz domovine, dasi se mu je večkrat pisalo; prejel tudi ni denarne pošiljatve menda zato, ker se je med tem časom preselil iz Barnaula v Sibiriji v mesto Bisk ob Obu, ki ni tako daleč od Barnaula. Pismo je potrebovalo poprej 20 dni, da je došlo k nam; zdaj je pa romalo od 10. novembra do 1. marca. V pismu pristavlja: »Prisrčen pozdrav vsem Slomškarjem na predvečer godu škofa Martina Slomška. Bog daj, da se vidimo vsi zdravi in srečni!«

Stalni pokoj je dovoljen c. kr. deželnemu šolskemu nadzorniku Frančišku Levec. Naučni minister Hussárek mu je ob tej priliki izrazil priznanje za večletno delovanje v nadzorniški službi.

»Storim svojo dolžnost...« G. Vekoslav Kržišnik, učitelj v Loškem potoku, je poslal pred odhodom na bojišče naročnino za list s pripomnjo: »Pošljem članarino (»Slom. zveze«) in naročnino. Preden grem med bitke hrum in šum, storim svojo dolžnost.«

Nadomestne učiteljske službe. Suplentsko mesto v Ajdovcu je dobila gdčna. Ivana Verce.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole v spomladanskem terminu 1915 se prično na c. kr. učiteljišču v Ljubljani v petek, dne 9. aprila ob 8. uri. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po šolskem vodstvu predložiti pravočasno c. kr. okrajnemu šolskemu svetu tako, da bodo najpozneje do 3. aprila v rokah izpraševalne komisije. — Naučno ministrstvo je dovolilo, da se smejo tisti učitelji, ki nameravajo v pomladanskem roku delati preizkušnjo za usposobljenje in ki so takrat

v vojaški službi, dopustiti k izpitu. Čas v vojaški službi naj se zaračuna, kakor da bi bili poučevali.

V Mostah pri Ljubljani se je vršil dne 24. januarja drugi družinski sestanek, ki je bil zopet zelo dobro obiskan. Predaval je šolski vodja Janko Grad: »Alkohol in mladina«. Po predavanju se je razvil prav domač razgovor med starši in učiteljstvom in končni sklep je bil: »Naši mladini nikakega alkohola več!« Da se mladina obvaruje pohajkovanja, zlasti ob nedeljah, se je soglasno sklenilo, da se poučujejo dečki v tamburanju, deklice pa v petju. Ta pouk prevzame nadučitelj Grad. Tamburaške inštrumente je dal na razpolago g. Gajšek, trgovec s papirjem v Ljubljani, ki je velik prijatelj šole.

Kdo se spomni nanj! ... Največji strah za vojne ladje, tudi za ogromne morske velikane, so podmorski čolni. Kdo se je pred sedanjo vojsko zmenil za to čudovito napravo razen mornariških krogov! Danes obstrahujejo podmorski čolni vsa morja in vse železne ter jekle-

ne orjake na njih. Zanimiva je zgodovina teh železnih morskih rib. Vsakdo bi sodil, da se je prvi s to mislijo pečal kak izreden tehnični talent ali vsaj pomorščak. Toda ne eno, ne drugo. Misel ta se je spočela v glavi ljudsko-šolskega učitelja z imenom John P. Holland. Njegova najljubša zabava je bila — študirati mornariško vprašanje. Zanimal se je za vse tipe vojno-mornariških ladij in ob tem je jel premišljevati, kako bi bilo moč konstruirati ladjico, ki bi se poljubno mogla potopiti tudi v notranjost morskih valov. Prve načrte take ladje (čolna) je izročil ameriški vojni oblasti »Navy Department« že leta 1875., a so jih inženerji neugodno ocenili. Holland si je znal pomagati; izboljševal je in popravljal toliko časa, da je prodr. Z njegovim izumom je nastal v zgodovini vojnega ladjevja leta 1896. preobrat, ki je — kakor nas uče zadnji dogodki sedanje svetovne vojske — sila dalekosežen. Učitelj John P. Holland je umrl 12. avgusta 1914 v Newarku (država Neuyork).

Raznoferosti.

Kratko šolsko leto? Po vsem soditi, se utegejejo letos šole zaključiti že dober mesec pred navadnim rokom. Vzroki so razni: Starejši dijaki srednjih šol so izbrani in potrjeni za vojake; prostori po mestih, kjer je vojaštvo, so deloma nedostatni. Ker manjka delavcev, bodo otroci ljudskih šol itak oproščeni pouka, da bodo pomagali pri poljskem delu. Vrhu tega se je bati še epidemičnih in nalezljivih bolezni, ki ob vojskinih časih več ali manj vselej izbruhnejo.

»**Zopet enkrat otroci!**« V solnograjskem zdravilišču so imeli ranjenci, kakor je bilo brati v »Salzburger Chronik«, tudi Miklavžev večer. Kar so zbrali otroci med seboj za ranjence, so smeli sami razdeliti, kar se jim je seveda močno dopadlo. Ranjencem je bila ta otroška ljubeznivost v veliko tolažbo. Ko so došli otroci skozi temnikast prehod v dvorano, se dvigne na postelji močno ranjen vojak s težavo kvišku, pa vzklikne veselo: »O, otroci! Zopet enkrat

otroci!« — Bil je neki učitelj z Nižje-Avstrijskega.

Še več kot v vojski ... V listu »Österreichs Kreuzfahrer« je napravil nekdo primero med vojsko in alkoholom. V nemško-francoski vojski (1870) je padlo 43.000 mož, v Nemčiji povzroči alkohol vsako leto 60.000, v Avstriji 40.000 žrtev. Na Pruskem je umrlo v letih 1877—1902 skoraj 23.000 ljudi, ki so znoreli od alkohola; koliko je pa še drugih smrtnih bolezni, ki jih ima tudi alkohol na vesti. — Nemčija izda vsako leto tri in pol milijarde, Avstrija dve in pol milijarde za alkoholne pijače. Primerjaj s to vsoto vojne stroške!

In kakšne so posledice alkoholne zlorabe? Kdaj je kakšna vojska pahnila toliko otrok v nesrečo, kot alkohol? Samo v Avstriji čuti prokletstvo alkoholnega zla do milijona otrok. In katera vojska je donesla v družine toliko gorjā kot alkohol? ... Temu sovražniku moramo napovedati boj, če hočemo, da

bomo po zmagovito končani vojski doživeli boljših časov. Nič se ne smemo obotavljati. Krščanska ljubezen se je sijajno izkazala v skrbi za ranjence in za vojake na krvavem bojišču, naj pokaže svojo blažilno moč tudi v boju zoper neugnanega in nepoboljšljivega sovražnika: alkohola.

Najmlajši sinček našega prestolonaslednika je bil krščen 10. februarja v Schönbrunnu. Mladi princ je dobil ime Robert, Karel, Ludovik. Ker je bil kardinal Piffl radi prehlajenja zadržan, je izvršil sv. obrede dvorni župnik dr. Seydl. Pri sv. opravilu je bil navzoč tudi cesar.

Srednješolci in svetovna vojska. Naučni minister je odredil, da dijaki najvišjih razredov srednjih šol (VIII. gimn. razreda, VII. real. razr., IV. letnika učit. pripravnice), rojeni v letih 1895 in 1896,

ki so bili potrjeni (izbrani), lahko takoj napravijo maturo. Ista ugodnost je dovoljena dijakom omenjenih razredov, ki so rojeni l. 1897., ako prostovoljno vstopijo v vojaško službo.

Škof — kot suplent. Na bogoslovnem učilišču v Temešvaru namestuje škof dr. Glattfelder profesorja kanoničnega prava. Ob sklepu prvega semestra je nastopal tudi kot eksaminator.

Nov učni red so izdelali in vpeljali v Berlinu. Sestavljen je za osem zaporednih ljudskošolskih razredov (letnikov). Prvi trije letniki se imenujejo »nižja skupina ali stopnja«, 4. in 5. razred »srednja«, zadnji trije razredi pa »višja skupina«.

Koliko tedenskih ur je odločenih za posamezne predmete, kaže nastopna razpredelba:

P r e d m e t	R a z r e d i								
	I. skupina			II. skupina		III. skupina			
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
I. Verouk	3	3	3	4	4	4	4	4	
II. Nemščina	8	8	8	7	7	6	6	7	
									Domoznanski in nazorni pouk
Pisanje	—	2	2	1	1	1	1	—	
III. Zgodovina	—	—	—	2	2	2	2	2	
IV. Računstvo	4	4	4	4	4	4	4(3)	4(3)	
V. Prostorninski nauk	—	—	—	—	1(0)	2(0)	2(1)	2(1)	
VI. Naravoslovje	—	—	—	2(1)	2(1)	4(3)	4(3)	4(3)	
VII. Prirodopis	—	—	—	2	2	2	2	2	
VIII. Risanje	—	—	2(1)	2	2	2	2	2	
IX. Petje	1/2	1	2	2	2	2	2	2	
X. Telovadba	1/2	2	2	3(2)	3(2)	3	3	3	
XI. žensko ročno delo	—	—	(2)	(2)	(2)	(3)	(3)	(3)	
Skupaj	18	22	26	29	30	32	32	32	

Izmed drugih določil omenjamo sledeče:

1. Pouk naj se kolikormoč spravi v stik z otroškimi življenjem; modro naj se porabi vse, kar se imenuje otrokovo

okolice, da dobi pouk pravo barvo in da napravi domač, prikupljiv vtis.

2. Ob pouku naj se dovoli otrokom dovolj časa za samodelavnost in samostojno sodelovanje.

3. Znamenite poteze iz življenja odličnih mož in ženâ vseh stanov in poklicev naj se pojasnjujejo ne samo pri verstvenem pouku in pri zgodovini, marveč prilično tudi pri drugih predmetih.

4. Velike vrednosti so skupni zleti, zlasti taki, ki izpopolnjujejo in poživljajo prejšnji pouk ali pripravljajo pot poznejšemu.

5. Delovni pouk v raznih oblikah pospešuje točno opazovanje in pravilno umevanje stvari.

6. Pri vseh urah naj se učitelj prizadeva, da govori lepo, jasno, umevno in naravno.

7. Dolžnost šole je, da privaja otroke pametnemu in treznemu življenju, da jih pouči o zdravi obleki, o zdravi hranitvi, o potrebi dela in počitka.

Šolarsko mašo ob nedeljah in zapovedanih praznikih so vpeljali v št. Petru pri Gorici.

Rdeči križ. Oče te karitativne in blagodejne naprave, ki lajša uprav sedaj bolečine tisočerim in tisočerim ranjenecem ter vojnim bolestim, je Henrik Dunant, pisatelj in filantrop iz Švice. Rojen je bil kot sin stare meščanske rodbine v Genfu 28. maja 1828. Bil je zelo izobražen, medicinec pa ni bil, dasi mu navadno nadevljejo naslov — zdravnik. L. 1859. po boju pri Solferinu se je izkazal kot pravi Samaritan. Od takrat je živel in delal zgolj za Rdeči križ, ki je njegova ustanovitev. Vsled izredne darežljivosti in ponesrečenih podjetij je obubožal ter živel nekaj časa v bedi in revščini, dokler mu niso (l. 1901.) naklonili Nobelovega darila. Spisal je več razprav; najbolj znano je njegovo delo »Fraternité et charité internat. en temps de guerre«. Njegovo geslo je bilo: »Inter arma charitas« — ob vojski ljubezen. — Umrli je 30. oktobra 1910.

Znamenito odkritje. Ob tem naslovu smo čitali v »Slovincu« nedavno sledeče obvestilo: »Alojzij Pogačnik, lektor naravoslovja in matematike v Zadru, je odkril nekaj, kar je velike važnosti. Iznal je namreč, kako se more deliti kot v tri enake dele. Temu matematičnemu problemu so hoteli že davno priti na sled; pečali so se s tem vprašanjem že pred Kristusom. Zdaj se je posrečilo, da je učeni pater razvozljal to zagonetno

skrivnost. Za svoje odkritje ima že patent etc.«

Nekaj podobnega najdemo tudi v lanskem letniku »Slov. Učitelja«, str. 159, kjer se opisuje delitev kotov na 3, 5, 7, 9, 11 in več delov. Strokovnjak profesor K. pripominja k temu sledeče: »Trisectio anguli« je zgodovinsko-imeniten problem, ki je v zvezi s »kvadraturu kroga«. Znanstveno dokazano pa je, da sta oba problema nemogoča. O teh vprašanih eksistira velika literatura. Iznalili so prav veliko »aproksimativnih« razrešitev, ki rešujejo oba problema zelo natančno, vendar pa ne »matematično natančno«, kar je izključeno. Dotični pater je najbrž iznal nov aproksimativen način in ga patentiral. Če pa kdo trdi, da je zdaj rešen problem, ki ga tekom več kot 2000 let niso rešili najučenejši matematiki, nasprotno pa dokazali, da sploh ni razrešljiv, se seveda moti.«

Jojmene! Letak, ki ga razpošilja »Verband der Männervereine zur Bekämpfung der öffentlichen Unsittlichkeit« (Köln) izpove neprijetno resnico, da se izda v Nemčiji vsako leto 90 milijonov mark za spolno obolele osebe, 50 milijonov se pa razmeče za nemoralno književnost: Dvojna povodenj, ki provzroča neizmerno dušnega in telesnega gorjâ. Istina je, da so tozadevni izdatki na Francoskem relativno še večji, a to je slaba tolažba. — Kako potrebno je, da poskrbimo mladini katoliške vzgoje, dobrih knjig; kako nujne so kongregacije!

Svetovna razstava za knjigotrštvo in grafiko v Lipskem. Ta zanimiva razstava, ki je bila kljub izbruhu vojske zaključena šele 18. oktobra 1914, je obsegala knjige in njih vezavo, risbe v knjižni obrti, tisk, razvoj in uporabo papirja ter druge v to stroko spadajoče stvari iz raznih stoletij in narodov. V obširnih prostorih je bil pojasnen obsežni tisk časnikov in drugih pripomočkov duševnega napredka. Kitajska je razstavila svojo največjo iznajdbo — industrijo papirja, druge države pa velikanske tiskarske stroje in tozadevne tehnične predmete. V »dvorani kulture« je priredil profesor Lamprecht vse, kar je kdaj pisava, črka, risba in slika pomenljivega

imela za človeštvo. A tudi otrok, dijak, trgovec in drugi so predstavljeni v zvezi s pisavo. Poleg prazgodovinskih pisav in slik v votlinah stoji hiša kitajskega učenjaka, arabska knjigotržnica, celica mnih iz srednjega veka itd. Odlično prednost pred drugimi narodi je pokazala Avstrija. Umetniško lepi katalog nam predočuje (na 263 straneh) zgodovinski razvoj avstrijske (posebno nemške in češke) obrti, gojitev pisave v svrhu umetniške vzgoje, fotografijo, založništvo itd. Ta del razstave je tudi lepo predočeval razvoj avstrijskega šolstva in šolskih knjig vseh kronovin. V statističnem pregledu je omenjeno, kako se je c. kr. zaloga šolskih knjig z lastnimi sredstvi (brez državnih prispevkov) vzdržala ter je v zadnjih 30 letih darovala brezplačno za 12 milijonov kron ubožnih knjig.

Občinstvo je to svetovno razstavo kratko imenovalo »Bugra« (skrčeno iz črk besede »Buchgewerbe-Ausstellung«). Avstrijski del pride stalno na Dunaj v muzej za umetnost in industrijo.

F. F. L.

Bistrovidnost. Sedanja vojska je zopet pokazala, kolikega pomena je dobro oko. Do najnovejšega časa se je skrb za dobre oči in bistrovidnost več ali manj zanemarjala. Tudi so imeli ljudje poprej primeroma dosti dober pogled, a zadnji čas je bilo iz raznih vzrokov vedno slabše. Z raznimi poizkusi in preventivnimi sredstvi se trudi zlasti šola, pa tudi vojaška oblast, da bi kolikormoč pre-

prečila kratkovidnost. Navadna trditev, da divji narodi zato bolj bistro vidijo, ker imajo boljšo mrežnico v očeh, ne drži. Natančne preiskave, ki jih je izvršil dr. H. Cohn v Bratislavi pri 50.000 šolarjih na prostem, so dokazale, da ima naše oko iste zmožnosti kakor oko divjaka in da ima divjak svojo prednost izključno zaradi vaje. S tem zaključkom je bilo obenem dano navodilo za izboljšanje pogleda na daljavo. S praktičnimi vajami pri šolarjih je poskusil stotnik Ziegler iz Rummelsburga. Daljave po 50 ali 25 m je dal zakoličiti, in otroci so jih s koraki premerili, da so si zapomnili, koliko korakov treba za določeno daljavo. Da so se učili bolj natančno gledati, so morali prav hitro spoznavati iz večje daljave majhne predmete, n. pr. črke ali slike. Pri izletih so z vrstico premerili 300 do 400 m in to pot prekorakali. Kvadrate, pravokotnike so z očesno mero določali in izmerili, včasih tudi o slabem vremenu. Ako sta si stala dva oddelka učencev 200 ali 300 m nasproti, je moral vsakdo hitro paziti, kaj je videl pri nasprotniku. Te vaje smotreno redno izvršujejo razne mladinske zveze, n. pr. skavti (Pfadfinder). Z metodično vajo se zelo prepreči slabovidnost; dokazano je s številkami, da je kratkovidnost pod vplivom takih vaj in pravilne razdalje oči pri branju ali drugem drobnem delu dokaj nazadovala. Zanesljivost, točnost v streljanju je dokaz, kako važne so očesne vaje tudi pri vojaštvu.

F. F. L.

Slovstvo in glasba.

Izobraževalna knjižnica. II. zvezek. Kranj 1914. Zalaga, izdaja in tiska »Tiskovno društvo« v Kranju. Vsebina: »Izptičjega življenja«. Iz češčine priredil V. Hybášek. — 1. Seničica. 2. Škorci. 3. Taščica. 4. Slavec. 5. Kanarček. 6. Lastovica. — Cena 40 vin. s poštnino vred.

Primerna knjižica za šolarske knjižnice.

Stufenweise Einführung der Kinder

in die hl. Messe. Von Dr. H. Gerigk. Benzinger. Einsiedeln.

187 strani broječa knjiga vsebuje kateheze o sv. maši za osem letnikov ljudske šole, pa tudi teoretično poučevanje.

Lehrbuch der katholischen Religion für Oberrealschulen und verwandte Lehranstalten. Glaubenslehre. Von Prof. Dr. Alois Konrad. Verlagsbuchhandlung »Styria«. Graz. Mit staatlicher und kirchlicher Approbation.

